

Emocionalni procesi kod maloletnih delinkvenata: Kriminološke implikacije*

Svetlana Pavlović

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja,
Beograd, Srbija

Maloletnička delinkvencija predstavlja ozbiljan društveni problem, a ovaj rad se bavi emocionalnim aspektima koji su s njom u vezi. Procenjuje se da maloletnička delinkvencija činu 7% ukupnih kriminalnih dela u svetu, s ozbiljnim društvenim posledicama. Delinkventi često dolaze iz disfunkcionalnih porodica, zloupotrebljavaju psihoaktivne supstance i imaju psihijatrijske poremećaje, što ukazuje na kompleksnost ovog problema. Fokus rada je na emocionalnim procesima u osnovi prestupništva, pa se najpre obrađuje koncept emocionalne inteligencije. Istraživanja ukazuju na vezu između niske emocionalne inteligencije i maloletničke delinkvencije, naglašavajući ulogu prepoznavanja emocija i emocionalne regulacije u tom kontekstu. Različiti oblici delinkvencije mogu biti povezani s različitim aspektima emocionalne regulacije, od impulsivnosti do problema fokusa na akciju. U radu se razmatra i psihopatija kao izražena karakteristika ličnosti tesno povezana s maloletničkom delinkvencijom, te emocije koje psihopatiju odlikuju. Karakteristike poput manipulativnosti, niskog nivoa empatije i impulsivnosti često su prisutni kod maloletnika sa psihopatskim crtama. Poseban fokus stavlja se na Bezosečajno-nemocionalne osobine (eng. Callous-Unemotional traits), kao model koji se primenjuje za opis psihopatskih tendencija kod dece i adolescenata. Veza između emocija i kognicije u kontekstu maloletničke delinkvencije je predočena kroz nalaze koji govore o dve dimenzije empatije: afektivne i kognitivne, kao i kroz ulogu egzekutivnih funkcija u delinkventim ponašanjima. Na kraju se podvlači značaj istraživanja koja tragaju za objašnjenjem

---

* Korespodencija: pavlovic.sc@gmail.com, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Gračanička 18, 11000 Beograd, Srbija
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7790-2692>

spone između emocija i kognicije, posebno u kontekstu razumevanja ličnih karakteristika odgovornih za ovakva ponašanja, poput psihopatije.

KLJUČNE REČI: maloletnička delinkvencija / emocije / emocionalna inteligencija / psihopatija / egzekutivne funkcije

Uvodna razmatranja – Maloletnička delinkvencija

Tokom 2019. godine, u Sjedinjenim Američkim Državama maloletnici su činili 10.4% ukupnog broja uhapšenih, dok oko 16% maloletnika predstavlja udeo u ukupnom broju uhapšenih za vršenje nasilnih krivičnih dela¹. Prema ranijim podacima (Smit & Harrendorf, 2010) najmanje maloletnih prestupnika je u Japanu, od 1%, a najviše u Albaniji sa oko 24%. Maloletnička delinkvencija označava činjenje različitih krivičnih dela koja su počinila deca i mladi ispod 18 godina. Delinkventna ponašanja prema težini postupka mogu da budu teška (npr. silovanje, ubistvo), što bi se smatralo krivičnim delima kada ih počine i odrasli ili mogu da budu lakša (npr. školski apsentizam), te se često se u empirijskim radovima tako i klasifikuju (Nisar et al., 2015). Najčešće vršena dela u ovom razvojnom periodu su provale i krađe, remećenje javnog reda i mira, napadi i vandalizmi, posedovanje oružja, delikti u vezi sa alkoholom i drogom.² Maloletni delinkventi su češće dečaci, koji učestalije koriste drogu, imaju neki od psihijatrijskih poremećaja i obično dolaze iz disfunkcionalnih porodica i/ili porodica koje imaju istoriju krivičnog kažnjavanja; to su mladi koji su manje obrazovani od vršnjaka koji ne pripadaju grupi prestupnika, i neretko napuštaju školovanje (Borrani et al., 2015). Ovakva antisocijalna ponašanja stabilna su kroz vreme, pa se, prema nekim autorima, kao najbolji prediktor budućeg antisocijalnog ponašanja uzima takvo prethodno ponašanje (LeMarquand et al., 2001).

Literatura dosledno pokazuje da se u osnovi prestupništva koje se čini u mladosti nalaze deficiti u emocionalnim mehanizmima (Spruit et al., 2016). Zbog toga je sve veći broj radova koji ispituju emocije u kontekstu maloletničkog prestupništva. Ovaj rad ima za cilj da pruži prikaz najčešće ispitivanih konstrukata i empirijskih podataka u ovom području, kao osnovu za razumevanje uloge emocija u psihologiji kriminala, koja je već veliki broj puta pokazana. U tom smislu, članak ne pretenduje da pruži neiscrpan i

---

¹ <https://gitnux.org/juvenile-delinquency-statistics/>

² <https://childsafety.losangelescriminallawyer.pro/juvenile-offenses.html>

sveobuhvatan pregled već da omogući uvod u razumevanje uloge emocija u maloletničkoj delinkvenciji.

Na početku, biće predstavljeni neki od nalaza koji pokazuju na koji način se manifestuju različite emocionalne karakteristike za koje se zna da imaju udela u činjenju kriminalnih. Detaljnije, razmatraće se koncept emocionalne inteligencije i njene najznačajnije grane u pogledu delinkvencije: prepoznavanje emocija i emocionalna regulacija.

Iako se ne izučava kao emocija ili emocionalni proces, Bezosećajno-neemocionalne crte (eng. *Callous and Unemotional traits* – CU) predstavljaju najčešći pokazatelj ranog antisocijalnog ponašanja i odsustva emocionalnog ulaganja u detinjstvu i adolescenciji. Zbog toga je neizostavno u radu koji se bavi emocijama kod maloletničke delinkvencije govoriti i o ovom razvojnog modelu. Crte ličnosti koje odlikuju CU odnose se na skup karakteristika kao što su niska empatija, nedostatak kajanja i osetljivosti na tuđe emocije (Craig et al., 2021). Smanjena osetljivost na znake koji ukazuju na opasnosti ili kaznu, te smanjeno emocionalno uzbuđenje kao reakcija na strah ili na uznemirenost druge osobe pretpostavlja se da je povezana sa deficitom u emocionalnoj obradi negativnih emocija (Pihet et al., 2012). Danas, autori govore prevashodno o deficitima straha za koje se veruje da su u osnovu CU crta (Gao & Raine, 2024). Da bi ovaj model emocionalno problematičnih manifestacija u detinjstvu bolje bio predočen, najpre će jedno poglavlje biti posvećeno psihopatiji, kao sindromu koji obuhvata različite karakteristike ličnosti, a koje se dovode u direktnu vezu sa emocionalnim deficitima. CU crte se mere kod dece na ranom uzrastu i predstavlja svojevrsnu „preteču” psihopatiji, u razvojnog smislu, dok se psihopatija meri kod adolescenata i starijih.

U većini radova koji ispituju emocionalne procese u delinkvenciji, uz objašnjenje emocionalnih mehanizama neodvojivo se pominju veze sa različitim kognitivnim sposobnostima (Pihet et al., 2012; Wan, 2012). Poznato je da maloletni osuđenici imaju teškoće u prepoznavanju emocija i empatiji, mada se još uvek procesima koje im stoje u osnovi. Smatra se da je uspeh na zadacima koji mere ove procese zavisano od kognitivnih procesa, kao što su intelektualne sposobnosti i egzekutivne funkcije (Gonzalez-Gadea et al., 2014). Treći deo ovog rada, razmatraće upravo ulogu koncepata koji se zasnivaju na kognitivno-emocionalnim osnovama, poput empatije, pre svega njenog kognitivnog aspekta, i egzekutivnih funkcija.

Emocionalni procesi u osnovi prestupništva

Emocionalna inteligencija (EI)

Predstavlja jedan od krovnih konstrukata u domenu emocija, te kao takva dobru polaznu osnovu za analizu literature koja se bavi emocijama kod maloletnih prestupnika. Emocionalna inteligencija podrazumeva rezonovanje nad emocionalnim sadržajima koji u osnovi imaju kognitivne procese (Gutiérrez-Cobo et al., 2016). Model koji EI posmatra preko postignuća definiše je kao „sposobnost da se tačno prepozna, proceni i izrazi emocija (opažanje emocija); sposobnost generisanja osećanja i stvaranje veze emocionalnog doživljaja sa mislima i predstavama (emocionalna facilitacija mišljenja); razumevanje emocija i emocionalnog znanja (razumevanje emocija) i sposobnost regulacije emocija (upravljanje emocijama)“ (Mayer & Salovey, 1997, p. 10). Problemi u ponašanju dovodeni su u vezu sa EI od postavljanja ovog koncepta. Bacon i saradnici (Bacon et al., 2014) ispitivali su vezu između EI i delinkventnog ponašanja pokazavši da muškarci koji imaju izraženu nisku EI kao crtu češće čine delinkventna ponašanja, u odnosu na žene sa niskom EI. Ima i autora koji se ne slažu da su opisane veze robusne, pa tako Lens (Lance, 2003) mereći svaku od četiri subskale EI pokazuje da percepcija i procena emocija ne pokazuju značajnu vezu sa devijantnim ponašanjem, dok emocionalna facilitacija mišljenja pokazuje blagu negativnu korelaciju sa devijantnošću; razumevanje emocija nije ni u kakvoj vezi sa devijantnošću, dok, iako postoji mala negativna korelacija između upravljanja emocija i devijacije, ona ipak nije statistički značajna. Sveukupno, čini se da su dosledniji i jači nalazi koji govore u prilog postojanja veze između delinkvencije i emocionalne inteligencije; određeni autori (Sumithra & Komalavalli, 2022) čak naglašavaju da je grana EI koja je prevashodno zaslužna za pojavu delinkventnosti emocionalna kontrola, odnosno upravljanje emocijama.

Jedna od najobuhvatnijih studija iz ove oblasti (Hayes & Reilly, 2013) sprovedena na irskim maloletnim osuđenima pokazala je da ova grupa ispitanika ima niže rezultate na skoru EI u odnosu na uzorak neosuđenih mladih, bez obzira da li se EI meri kao crta ili sposobnost, mada ove nalaze treba razmatrati sa rezervom imajući u vidu drugačije kulturološke prakse koje mogu biti vezane za devijantna ponašanja, kao što je na primer rani početak konzumacije alkohola (Smyth et al., 2011). Novija studija (Ullman et al., 2024) pokazuje da visoka EI predstavlja protektivni faktor u pogledu recidivizma kad delinkventnih ponašanja na uzrastu od 6 do 18 godina.

Milojević i saradnici (2016), na osnovu istraživanja sprovedenog u Srbiji, maloletne prestupnike opisuju kao mlade osobe koje ispoljavaju nižu samoeфикаsnost kada je u pitanju suočavanje sa emocijama kako svojih, tako i emocija drugih ljudi; manje pozitivno predstavljaju sebe, svoj raniji život, sadašnjost i sopstvenu budućnost; imaju poteškoće u regulisanju afekta, kontroli impulsa i upravljanju stresom. U nastavku će se razmatrati prepoznavanje emocija i emocionalna regulacija, kao dve grane koje su pregledom literature mapirane kao najznačajnije u pogledu razumevanja delinkventnoj ponašanja.

Prepoznavanje emocija

Uočena je pristrasnost maloletnih delinkvenata pri prepoznavanju emocija na licu. Pa oni tako, češće prave greške nego kontrolna grupa identifikujući gađenje kao bes. Ova tendencija tumačenja dvosmislenih izraza lica na negativan ili neprijateljski način često ih vodi ka agresivnim postupcima. Dakle, agresija može biti povezana sa nedostacima u oblasti socijalnih informacija ili emocionalnih znakova na hostilan način (Sato et al., 2009). Takav nalaz u skladu je sa teorijom obrade socijalnih informacija koja govori o tome da su greške u emocionalnom prepoznavanju prva faza u razvoju agresije (Dodge, 2014). Prema teoriji obrade socijalnih informacija i socijalno-kognitivnoj teoriji, bihevioralni odgovor na socijalnu situaciju je rezultat obrade socijalnih informacija. Iskrivljena kognitivna struktura kao posledica nepovoljnih iskustva koja su maloletni prestupnici doživeli iskrivljuje, odnosno čini pristrasnom njihovu obradu socijalnih informacija, što vodi neadekvatnim bihevioralnim (re)akcijama. U skladu sa time, negativno tumačenje tuđih izraza lica direktno vodi razvoju agresivne reakcije. Protektivni faktor koji u tom slučaju ima uticaj je samokontrola. Ona se navodi kao ključni činilac koji odvaja agresiju od neagresije bez obzira na to kako se tumače emocionalni znakovi (Kou et al., 2022). Sposobnost prepoznavanja emocija se razvija sa godinama, tako da su odrasli osetljiviji na suptilne emocionalne znakove koji se na licu vide (Thomas et al., 2007), dok kod mladih ovaj deficit pravi veće probleme. Treningom se može poboljšati vizuelna pažnja na emocionalnim licima. Hostilnost i emocionalna pažnja mogu biti pod uticajem treninga emocionalnog prepoznavanja, što ukazuje na zajednički mehanizam emocionalne kognicije u ovim procesima, dok se time prepoznaje važna uloga emocionalnog prepoznavanja u razvoju agresije (Li et al., 2023).

Emocionalna regulacija (ER)

Kao što je ranije opisano, u zavisnosti od učestalosti ponavljanja dela i zaprećene kazne neki autori delinkvenciju opisuju kao tešku (eng. major) ili lakšu (eng. minor; Nisar et al., 2015). Razlike između ove dve forme delinkvencije očitavaju se i na nivou emocionalnih i kognitivnih deficita. Naime, dok se ova prva uspešnije objašnjava nedostatkom kognitivne fleksibilnosti, preciznije rigidnim i dihotomnim stilom u mišljenju, činjenje lakših krivičnih dela povezano je sa aspektima ER koji se odnose na impulsivnost, sklonost acting-out-u i teškoće na fokusiranje ka akciji koja će dovesti do cilja, pri doživljaju negativnih emocija (Pihet et al., 2012). Ova razlika govori u prilog heterogenoj prirodi problema u ponašanju. Deficiti u ER mogu biti dodatno pojačani tokom perioda adolescencije zbog opšteg povećanja stresa u ovom razvojnom periodu. Zbog toga se može očekivati izvesno poboljšanje funkcionisanja u ovom domenu ulaskom u odraslo doba. Tada mlada osoba dobija više slobode, a njene egzekutivne funkcije, koje omogućavaju veći upliv kognitivnih kapaciteta, postaju potpuno razvijene, te se smanjuje rizik za nastavak delinkventnih aktivnosti (Best et al., 2009). Disregulacija emocija može biti posledica nemogućnosti da se moduliraju emocionalne reakcije kao odgovor na društvena pravila i zahteve okoline ili manjka znanja o tome šta je adekvatan afektivni prikaz. Stoga adolescenti delinkventi ne uzimaju u obzir strogo postavljena društvena pravila, što ih dalje vodi ka kriminalnim radnjama (Badayai et al., 2019). ER se prepoznaje kao jedna od ključnih sposobnosti koju treba razvijati kod mladih koji su u riziku od vršenja kriminalnih dela (Pihet et al., 2012).

Psihopatija

U drugom delu rada bavimo se ličnosnim karakteristikama koje u osnovi imaju deficite u emocijama, a povezani su sa delinkventnim ponašanjem. Najpre će biti opisana psihopatija jer emocije koje odlikuju psihopatiju su upravo njena spona sa antisocijalnim aktivnostima, te je zbog toga važno psihopatiju razmatrati u kontekstu ovog rada. Osim toga, ovaj segment predstavlja uvod, za ovaj rad važnijeg modela, razvojne preteče psihopatije - model Bezosećajno-neemocionalnih crta.

Psihopatija predstavlja set više ili manje povezanih funkcionalno različitih karakteristika ličnosti, kao što su varanje, manipulacija, neodgovornost, impulsivno ponašanje, loša kontrola ponašanja, nedostatak empatije i krivice, antisocijalni postupci, a koje se dovode u direktnu vezu

sa kriminalnim ponašanjem (Hare et al., 2022). Prema Hejrovom modelu (Hare, 2003) opis psihopatije obuhvata dva važna faktora. Faktor 1 čine: *Interpersonalni stil* (manipulativnost, površnost, grandiozni doživljaj sebe, patološko laganje) i *Afektivnost* (zaravnjene emotivne reakcije, nedostatak krivice, kajanja, empatije, te nemogućnost prihvatanja odgovornosti). Faktor 2 obuhvata indikatore *Životnog stila* (impulsivno i neodgovorno ponašanje, nemogućnost postavljanja dugoročnih životnih ciljeva, parazitski stil života, stalna potreba za stimulacijom) i *Antisocijalnosti* (slaba kontrola ponašanja, kriminalne aktivnosti, maloletnička delinkvencija, recidivizam). Najpoznatiji instrument za merenje psihopatije konstruisan na osnovu Hejrove operacionalizacije i to je PCL-R (Psychopathy checklist – Revised) (Hare, 1980).

Nalazi pokazuju pozitivne veze između psihopatije i stabilnosti u ispoljavanju delinkventnog ponašanja, ranijim početkom kriminalnih aktivnosti, hapšenjem i presudama na ranijim uzrastima (Forth & Book, 2010). Impulsivnost kao aspekt psihopatije koji odgovara Hejrovom Faktoru 2, prema novijim studijama, najsnažnije je povezana sa delinkvencijom, kako kod odraslih, tako i kod adolescenata (Geerlings et al., 2020). Impulsivnost inače predviđa oko 10% varijanse delinkventnog ponašanja (Pihet et al., 2012), a koeficijenti korelacije između impulsivnosti i delinkvencije kreću se od 0.2 do 0.3 (Tittle et al., 2003). Sa druge strane, afektivitet i interpersonalne osobine dovode u vezi sa smanjenim impulsivnim ponašanjem, te impulsivnost predstavlja diferencijalni kriterijum za razlikovanje „različitih psihopatija”, i dalje, tipova krivičnih dela koje oni čine (Gray et al., 2019). Pokazane su rodne razlike u manifestaciji psihopatije. Nalazi pokazuju da devojke ispoljavaju manje fizičke agresije dečaka, a da devojke češće imaju više nivoe anksioznosti u odnosu na dečake (Colins et al, 2017). Takođe, robusni su nalazi koji govore o tome da žene imaju više skorove na empatiji u odnosu na muškarce (Pang et al., 2023; Rueckert & Naybar, 2008). Ovo nam, opet, ukazuje na potencijalno različite tipove krivičnih dela koje čine muškarci i žene, a na osnovu razlika u emocionalnim procesima.

Kvalitet afektivno-interpersonalnih crta koje odlikuju odrasle psihopatske individue koje tvore Faktor 1 stabilnije su u odnosu na karakteristike Faktora 2 kroz ontogenezu, tako da ostaju na sličnom nivou izraženosti kroz različite starosne grupe; ovakav afektivitet pronađen je i kod dece kroz bezosećajno-nemocionalne osobine (eng. *callous-unemotional traits*) – model za opis psihopatskih tendencija na ranijim uzrastima (Dhingra & Boduszek, 2013). Stoga je važno ne zanemariti afektivitet u psihopatiji kada se govori o maloletničkoj delinkvenciji.

Bezosećajno-nemocionalne osobine (eng. *Callous-Unemotional traits*)

Autori se ne slažu u potpunosti oko toga da li kod maloletnika može da se govori o psihopatskim crtama, s obzirom na stigmatizujući efekat koji to ima, već da bi njihovo ponašanje bilo adekvatnije opisivati preko modela nazvanog Bezosećajno-nemocionalne osobine (eng. *Callous-Unemotional; CU traits*) koji se zasniva na Bezosećajnosti. U PCL-u modelu za odrasle CU crte bi bile pandan faktorima Afektiviteta (odsustvo krivice, empatije, iskorišćavanje drugih, slabo iskazivanje emocija i dr), kao što je već pominjano, a tvore ga tri latentna faktora: *Bezosećajnost* kao nedostatak emotivne reakcije u rizičnim situacijama, *Nedostatak ekspresije emocija* pred drugim ljudima i *Nedostatak brige* za povređenu osobu (Essau et al., 2006). Pored toga što najveći broj istraživanja, od čega i neka longitudinalna, pokazuju stabilnost psihopatije od adolescencije do odraslog doba, prisutna je i jasnoća u njenoj manifestaciji već na osnovnoškolskim uzrastima (Lynam et al., 2007) koja se upravo opisuje preko CU osobina. Zbog toga ovaj model značajno doprinosi razumevanju problema ponašanja u preadolescentskom periodu (Frick et al., 2003). Istraživači sugerišu da deca koja pokazuju kombinaciju impulsivnosti, hiperaktivnosti i poremećaja pažnje, koji se obično podvode pod poremećaj ponašanja, zapravo imaju posebnu štetnu formu poremećaja ponašanja koja ih čini sličnima odraslima sa visokim psihopatskim tendencijama. Dodatno, prisustvo CU karakteristika pravi razliku između mladih koji su probleme u ponašanju počeli da ispoljavaju tek tokom puberteta i onih koji su već na ranim uzrastima pokazivali ponašajne devijantnosti. Ovi drugi imaju veću verovatnoću da pokažu antisocijalno i kriminalno ponašanje u odrasloj dobi, pokazuju više agresije i impulsivnosti, više su socijalno otuđeni i dolaze iz disfunkcionalnijih porodica (Frick, 1998). Takva deca odlikovana su lošijom emocionalnom regulacijom, a marker koji dosledno ukazuje na takve obrasce disregulacije je upravo prisustvo CU crta. Empirijski dokazi podržavaju ideju da deficiti u emociji straha mogu biti osnova za nastanak CU karakteristika. U situaciji anticipacije averzivnih stimulusa, strah služi da zaštiti osobu predstojećih štetnih uticaja. Međutim, neadekvatne reakcije straha onemogućuju razvoj svesti, što dalje doprinosi psihopatskom i eksternalizujućem ponašanju (Gao & Raine, 2024). Deca sa CU češće traže stalne avanture i manje su osetljiva na kažnjavanje (za detaljniji pregled: Frick et al., 2003). Konačno, deca koja ispoljavaju CU crte u povećanom su riziku za ispoljavanje kasnijeg antisocijalnog ponašanja (Pardini et al., 2007) ili onoga što Mofitova (Moffitt, 1993) naziva „doživotni povratnici” (eng. *life-time persistent offenders*): osoba koje započinju rano i dugo ostaju,

odnosno stalno se vraćaju u kriminalne aktivnosti. Autori posmatrajući razvojni aspekt CU crta prave razliku između primarne i sekundarne varijante CU crta. Primarnu karatekrišu niži nivoi anksioznosti i ona proizilazi iz većeg naslednog rizika, dok sekundarnu odlikuje povišena anksioznost, a za etiologija se pripisuje doživljenom iskustvu maltretiranja, te se sugerije da je ovu razliku važno praviti zbog različitog pristupa u tretmanu (Gao & Raine, 2024).

Spona emocija i kognicije u delinkvenciji

Prema Njumanovoj teoriji modulacije odgovora (Newman et al., 2010), deficit u emociji straha i drugi deficit u emocijama i ponašanju rezultat su neuspeha u procesiranju afektivnih, inhibitornih i drugih potencijalno važnih informacija, onda kada su te informacije manje važne (sekundarne) u odnosu na njihovo ponašanje usmereno ka nekom postavljenom cilju. Ovi autori naglašavaju da se deficit u obradi informacija kod psihopatskih prestupnika može objasniti izuzetno „uskim grlom pažnje” (eng. *bottleneck hypothesis*) koje umanjuje kapacitet da obrađuju druge važne informacije koje nisu usko povezane sa primarnim ciljem. „Usko grlo pažnje” deluje kao fiksni filter u pogledu informacija na koje se fokus stavlja i koje se mogu obraditi u datom trenutku. Prema ovoj hipotezi, psihopatske individue mogu reagovati na pretnje i druge inhibitorne znakove, ali samo kada su direktno povezane sa njihovim ciljem, dok ih inače ignorišu (Wolf et al., 2012).

Ipak, treba imati u vidu da neki autori sugeriju da kod odraslih ispitanika faktori koji mogu konfundirati u ovakvim kognitivno-emotivnim procesima mogu biti nisko obrazovanje ili siromašne verbalne sposobnosti (Domes et al., 2013). Već ova teorija daje nam mogućnost shvatanja neodvojivosti kognitivnih aspekata u emocionalnim procesima kod maloletnih delinkvenata. Na ovom mestu izdajamo dva konstrukta koji dobro ilustruju neodvojivost „kognitivnog” od „emocionalnog” kada je posredi razumevanje tendencija ka delinkventnom ponašanju kod maloletnika: empatija i egzekutivne funkcije.

Empatija

Oštećenje empatije odnosi se na nemogućnost deljenja i razumevanja subjektivnog iskustva drugih u odnosu na sebe. Njena afektivna komponenta podrazumeva deljenje i reagovanje na emocionalna iskustva drugih, a kognitivna empatija znači razumevanje namera i perspektiva druge osobe

(Decety et al., 2012). Studije sprovedene na odraslima i adolescentima sa psihopatskim i antisocijalnim crtama pokazale su da kognitivni aspekt empatije može biti očuvan, uprkos afektivnom empatičkom deficitu koji sržno odlikuje psihopatiju (Jones et al., 2010), što je izuzetno važno saznanje kada je u pitanju osmišljavanje tretmana. Nalazi novijih studija sugerišu da faktori kao što su IQ, obrazovanje i druge kognitivne funkcije mogu biti u osnovi deficita empatija, ali i prepoznavanja emocija (Gonzalez-Gadea et al., 2014).

Egzekutivne funkcije (EF)

Predstavljaju jedan od najispitivanijih koncepata koji čine sponu između tri ključna psihološka sistema: kognitivnog, emotivnog i motivacionog. Njihov razvoj traje tokom čitavog života i stoga je važno analizirati kako je maloletnička delinkvencija povezana sa zastojem u razvoju ovih funkcija. EF predstavljaju skup kontrolnih mehanizama koji regulišu misli i ponašanje osobe usmereno ka cilju, a sastoje se od tri ključna domena: premeštanja, ažuriranja i inhibicije (Miyake et al., 2000). EF su ključni za procese donošenja odluka, rešavanja problema i samokontrole, te uključuju komponente iniciranja aktivnosti, fleksibilnosti, nadgledanja, monitoringa, verifikacije, korekcije i drugih (Borrani et al., 2015). Kao doprinos razvoju maloletničke delinkvencije mapira se i slabiji konektivitet neuralnih mreža u prefrontalnim režnjevima mozga, odnosno kašnjenje u sazrevanju ove regije mozga (Kandel & Freed, 1989). Upravo ta oblast je zadužena za EF, te se ovaj tip povreda manifestuje kroz impulsivno ponašanje, reagovanje na irelevantne stimulse, davanje odgovora van predviđenog vremenskog okvira ili van konteksta, davanje uvredljivih komentara (Borrani et al., 2019).

Već više od 20 godina, istraživanja su započela da u fokus stavljaju interakciju kognitivnih i emocionalnih aspekata uključenih u razvoj EF, umesto da se bave samo razumevanjem kognitivnih osnova EF, kako su one ranije izučavane (Gray, 2004). Neka od njih pokazuju da EF imaju udela i u sposobnosti empatije. Pa tako, studija Mairona i saradnika (Mairon et al., 2023) koja je ispitivala adolescente sugeriše da kognitivni aspekt empatije (ispitivan preko mentalizacije) ima umerenu pozitivnu vezu sa radnom memorijom (u Mijakeovom modelu definisana kao ažuriranje), ihibicijom i premeštanjem, dok emotivni aspekt (ispitivan kao interpersonalna zabrinutost) takvu vezu ostvaruje samo sa radnom memorijom (ažuriranje). Neki autori (Badayai et al., 2019) tvrde da su nedostaci u emocionalnoj kontroli i inhibiciji vodeći faktori u objašnjenju problema u ponašanju.

U literaturi je dosta istraživanja koji govore o lošijem postignuću delinkventnih prestupnika na testovima koji mere različite EF (sposobnosti inhibicije, premeštanja i ažuriranja). U pitanju su Go/No Go Test, Strupov zadatak, Viskonskin test sortiranja karata i drugi (Türel et al., 2024). U nekim od tih studija, EF su dovođene u vezu sa psihopatijom, te će ovde biti pomenuti jer bi se iz njih mogla implicirati uloga tih procesa i kod adolescenata. Furnier i saradnici (Fournier et al., 2021) su koristili Emocionalni Go/No go zadatke kod odraslih sa visokom psihopatijom. Pokazali su da pozitivni i negativni stimulusi doprinose lošijoj inhibiciji u odnosu na neutralne, ali da između njih samih nema značajnijih razlika. Zaključuje se da inhibitorni procesi bivaju interferisani emocionalno nabijenim stimulusima, nezvano za to kakva je valenca prikazane emocija. Druga studija koja se bavila identifikacijom negativnih emocija preko Go/No go paradigme pokazala je da osobe sa visokom psihopatijom, nezavisno od toga da li pripadaju grupi počinitelaca kriminalnih dela pokazuju nižu sposobnost prepoznavanja straha i tuge preko facijalne ekspresije u poređenju sa onima koji imaju nižu psihopatiju (Iria et al., 2012).

I pored velikog broja studija u ovom polju, autori naglašavaju da je važno dalje tragati za nalazima koji bi preciznije objasnili, kako kažu, „igru”, između emocija i kognicije kod osoba koje imaju visoku psihopatiju (Fournier et al., 2021).

Zaključak, ograničenja i smernice

U ovom radu prikazani su nalazi istraživanja koja se bave emocijama kod mladih delinkvenata, predstavljajući neke od nalaza koji direktno govore o emocionalnim procesima u osnovi takvog ponašanja, ili ispitujući veze koje emocije imaju sa različitim kognitivnim procesima. Predstavljeni nalazi koji govore o Bezosećajno-neemocionalnim crtama kod dece posebno ilustruju emocionalno-kognitivne deficite i njihovu ulogu u delinkventnim aktivnostima već na (pre)adolescentskom uzrastu, a što je važno i veoma poznato mesto u psihologiji kriminala.

Iako se ovaj rad nije detaljnije bavio sredinskim faktorima i genetikom, neodvojivo je posmatrati emocije u interakciji kako sa kognitivnim, tako i sa socijalnim i biološkim faktorima. Uzevši u obzir obuhvatnost tako postavljenog istraživačkog polja, izvodi se zaključak da ipak postoji veliki prostor za dalja istraživanja. Imajući u vidu i kulturološke i političke specifičnosti našeg društva čini se nedostižnim razumeti motivaciju mladih ljudi za ulazak, ali i izlazak iz kriminala koji, s obzirom na izraženu stopu

recidivizma (kod odraslih osuđenih lica u Srbiji stopa recidivizma je od 50% do 70%) (Jovanić et al., 2019).

Istraživanja u ovoj oblasti, takođe, su važna zbog mogućnosti za izvođenje praktičnih implikacija. Na osnovu empirijskih nalaza osmišljavaju se brojni treninzi, kako u preventivnom, tako i u penalnom programu. Pa tako, bazirano na nalazima koji govore o važnosti razvoja sopstvenih kontrolnih procesa kod mladih koji imaju sklonost ka problemima u ponašanju, uvedeni su brojni treninzi koju obučavaju nastavnike kako da rade sa učenicima, sa ciljem poboljšavanja njihove emocionalne kontrole i sposobnosti inhibicije (Badayai et al., 2019). U osmišljavanju treninga u obzir treba uzeti kako emocionalne, tako i kognitivne teškoće koje maloletni prestupnici imaju, te intervencije prilagoditi.

Na samom kraju, treba se osvrnuti i na ograničenja ovog rada. I pored toga što članak nije pretendovao da pruži najobuhvatniji mogući prikaz nalaza koji govore o emocijama kod maloletnih delinkvenata, čini se da se predloženi nalazi mogu prikazati na sistematičniji način ili podrobnije, sužavanjem teme na jedan od tri obrađivana segmenta (emocionalni procesi, psihopatija kod dece, spona emocija i kognicije). Ipak, s obzirom na to da ne postoji veliki broj radova u domaćoj literaturi koji pokušava da pruži pregledni uvod u razumevanje emocija kod maloletnih delinkvenata, bilo nam je važno da pomenemo one konstukte koji jesu čest izbor istraživača kada nastoje da razumeju emocionalne osnove kriminalnog ponašanja. Napokon, uprkos želji i pokušajima da se prikažu tretmani koji se koriste u (re)socijalizaciji maloletnih delinkvenata iz moderne psihologije kriminala, za taj segment nije bilo dovoljno mesta, a kako bi se on predstavio sadržajno i informativno za praktičare koji bi rad eventualno čitali. Stoga za takva nastojanja ostaje prostor u nekim budućim člancima koji bi se u celosti posvetili temi efikasnosti tretmana zasnovanih na razumevanju emocionalnih procesa koji stoje u osnovi maloletničke delinkvencije.

Zahvalnica / Finansiranje

Zahvaljujem se svom mentoru Janku Mededoviću na podršci tokom pisanja rada, kao i veoma konstruktivni komentarima koji su doprineli njegovom finalnom izledu.

Ovaj rad predstavlja rezultat angažovanja autorke u skladu sa Planom i programom rada Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja za 2024.

god. (na osnovu ugovora br. 451-03-66/2024-03/200039) sa Ministarstvom nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije.

Literatura

- Bacon, A. M., Burak, H., & Rann, J. (2014). Sex differences in the relationship between sensation seeking, trait emotional intelligence and delinquent behavior. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 25(6), 673–683. <https://doi.org/10.1080/14789949.2014.943796>
- Badayai, A. R. A., Khairudin, R., & Sulaiman, W. S. W. (2019). Inhibitory and Emotional Control Deficits as Predictors of Symptoms of Problem Behaviors among Juvenile Delinquents. *International Journal of Recent Technology and Engineering*, 8, 16–20. <http://doi.org/10.35940/ijrte.B1003.0982S1019>
- Best, J. R., Miller, P. H., & Jones, L. L. (2009). Executive functions after age 5: Changes and correlates. *Developmental Review*, 29, 180–200. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2009.05.002>
- Borrani, J., Frías, M., Ortiz, X., García, A., & Valdez, P. (2015). Analysis of cognitive inhibition and flexibility in juvenile delinquents. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 26(1), 60–77. <https://doi.org/10.1080/14789949.2014.971852>
- Borrani, J., Frías, M., Alemán, B., García, A., Ramírez, C., & Valdez, P. (2019). Neuropsychological disorders in juvenile delinquents. *Revista Mexicana de Neurociencia*, 20(5), 244–252. <https://doi.org/10.24875/rmn.19000064>
- Colins, O. F., Fanti, K. A., Salekin, R. T., & Andershed, H. (2017). Psychopathic personality in the general population: Differences and similarities across gender. *Journal of personality disorders*, 31(1), 49–74. https://doi.org/10.1521/pedi_2016_30_237
- Craig, S. G., Goulter, N., & Moretti, M. M. (2021). A systematic review of primary and secondary callous-unemotional traits and psychopathy variants in youth. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 24(1), 65–91. <https://doi.org/10.1007/s10567-020-00329-x>
- Decety, J., Norman, G. J., Berntson, G. G., & Cacioppo, J. T. (2012). A neurobehavioral evolutionary perspective on the mechanisms underlying empathy. *Progress in Neurobiological*, 98, 38–48. <https://doi.org/10.1016/j.pneurobio.2012.05.001>
- Dhingra, K., & Boduszek, D. (2013). Psychopathy and criminal behaviour: a psychosocial research perspective. *Journal of Criminal Psychology*, 3(2), 83–107. <https://doi.org/10.1108/JCP-06-2013-0014>
- Dodge, K. A. (2014). A social information processing model of social competence in children. In *Cognitive perspectives on children's social and behavioral development* (pp. 85–134). Psychology Press.

- Domes, G., Hollerbach, P., Vohs, K., Mokros, A., & Habermeyer, E. (2013). Emotional Empathy and Psychopathy in Offenders: An Experimental Study. *Journal of Personality Disorders*, 27, 67–84. <https://doi.org/10.1521/pedi.2013.27.1.67>
- Geerlings, Y., Asscher, J. J., Stams, G. J. J., & Assink, M. (2020). The association between psychopathy and delinquency in juveniles: A three-level meta-analysis. *Aggression and Violent Behavior*, 50, 101342. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.101342>
- Gray, J. R. (2004). Integration of emotion and cognitive control. *Current Directions in Psychological Science*, 13, 46–48. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2004.00272.x>
- Gray, N. S., Weidacker, K., & Snowden, R. J. (2019). Psychopathy and impulsivity: The relationship of psychopathy to different aspects of UPPS-P impulsivity. *Psychiatry Research*, 272, 474–482. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2018.12.155>
- Iria, C., Barbosa, F., & Paixão, R. (2012). The identification of negative emotions through a Go/No-Go task. *European Psychologist*, 17(4), 291–299. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000101>
- Forth, A. E., & Book, A. S. (2010). Psychopathic traits in children and adolescents: The relationship with antisocial behaviors and aggression. In R. T. Salekin & D. R. Lynam (Eds.), *Handbook of Child and Adolescent Psychopathy* (pp. 251–283). The Guilford Press.
- Fournier, L. F., McDonald, J. B., Clayson, P. E., & Verona, E. (2021). Psychopathic traits, inhibition, and positive and negative emotion: Results from an emotional Go/No-Go task. *Psychophysiology*, 58(6), e13815. <https://doi.org/10.1111/psyp.13815>
- Frick, P. J. (1998). *Conduct disorders and severe antisocial behavior*. Springer Science & Business Media.
- Frick, P. J., Cornell, A. H., Barry, C. T., Bodin, S. D., & Dane, H. E. (2003). Callous-Unemotional Traits and Conduct Problems in the Prediction of Conduct Problem Severity, Aggression, and Self-Report of Delinquency. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 31, 457–470. <https://doi.org/10.1023/A:1023899703866>
- Gao, Y., & Raine, A. (2024). Primary and Secondary Variants of Callous-Unemotional Traits in Community Youths: Differences in Anticipatory Fear. *Children*, 11(3), 359. <https://www.mdpi.com/2227-9067/11/3/359>
- Gonzalez-Gadea, M. L., Herrera, E., Parra, M., Gomez Mendez, P., Baez, S., Manes, F., & Ibanez, A. (2014). Emotion recognition and cognitive empathy deficits in adolescent offenders revealed by context-sensitive tasks. *Frontiers in Human Neuroscience*, 8, 850. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2014.00850>
- Gutiérrez-Cobo, M. J., Cabello, R., & Fernández-Berrocal, P. (2016). The relationship between emotional intelligence and cool and hot cognitive processes: a systematic review. *Frontiers in behavioral neuroscience*, 10, 101. <https://doi.org/10.3389/fnbeh.2016.00101>

- Hayes, J., & Reilly, G. O. (2013). Psychiatric disorder, IQ, and emotional intelligence among adolescent detainees: A comparative study. *Legal and Criminological Psychology, 18*(1), 30–47. <http://dx.doi.org/10.1111/j.2044-8333.2011.02027.x>.
- Hare, R. D. (1980). A research scale for the assessment of psychopathy in criminal populations. *Personality and Individual Differences, 1*(2), 111–119. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(80\)90028-8](https://doi.org/10.1016/0191-8869(80)90028-8)
- Hare, R. D. (2003). Manual for the Hare psychopathy checklist. Revised (2nd ed.). Toronto, Ontario: Multi-Health Systems. <https://doi.org/10.1037/t01167-000>
- Hare, R. D., León-Mayer, E., Salinas, J. R., Folino, J., & Neumann, C. S. (2022). Psychopathy and crimes against humanity: A conceptual and empirical examination of human rights violators. *Journal of Criminal Justice, 81*, 101901. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2022.101901>
- Essau, C. A., Sasagawa, S., & Frick, P. J. (2006). Callous-unemotional traits in a community sample of adolescents. *Assessment, 13*(4), 454–469.
- Jones, A. P., Happé, F. G., Gilbert, F., Burnett, S., & Viding, E. (2010). Feeling, caring, knowing: different types of empathy deficit in boys with psychopathic tendencies and autism spectrum disorder. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines, 51*(11), 1188–1197. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2010.02280.x>
- Jovanić, G., Nestorović, J., & Petrović, V. (2019). Komparacija rizika i recidivizma osuđenih na kaznu zatvora i kućnog zatvora. *Specijalna edukacija i rehabilitacija, 18*(3), 273–298. <https://doi.org/10.5937/specedreh18-23037>
- Kandel, E., & Freed, D. (1989). Frontal-lobe dysfunction and antisocial behavior: A review. *Journal of Clinical Psychology, 45*(3), 404–413. [https://doi.org/10.1002/1097-4679\(198905\)45:3<404::AID-JCLP2270450309>3.0.CO;2-G](https://doi.org/10.1002/1097-4679(198905)45:3<404::AID-JCLP2270450309>3.0.CO;2-G)
- Kou, H., Luo, W., Li, X., Yang, Y., Xiong, M., Shao, B., Xie, Q., & Bi, T. (2022). Cognitive deficits for facial emotions among male adolescent delinquents with conduct disorder. *Frontiers in Psychiatry, 13*. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2022.937754>
- Lance, J. (2003). *The relationship between emotional intelligence and adolescent behavior* (Master's Thesis). Utah State University. <https://digitalcommons.usu.edu/etd/2521/>
- LeMarquand, D., Tremblay, R. E., & Vitaro, F. (2001). The prevention of conduct disorder: A review of successful and unsuccessful experiments. In J. Hill & B. Maughan (Eds.), *Conduct disorders in childhood and adolescence* (pp. 449–478). Cambridge. <https://perpus.univpancasila.ac.id/repository/EBUPT190455.pdf#page=465>
- Li, F., Li, X., & Kou, H. (2023). Emotional Recognition Training Enhances Attention to Emotional Stimuli Among Male Juvenile Delinquents. *Psychology Research and Behavior Management, 16*, 575–586. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S403512>

- Lynam, D. R., Caspi, A., Moffitt, T. E., Loeber, R., & Stouthamer-Loeber, M. (2007). Longitudinal evidence that psychopathy scores in early adolescence predict adult psychopathy. *Journal of Abnormal Psychology, 116*, 155–165. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.116.1.155>
- Mairon, N., Abramson, L., Knafo-Noam, A., Perry, A., & Nahum, M. (2023). The relationship between empathy and executive functions among young adolescents. *Developmental Psychology, 59*(11), 2021–2036. <https://doi.org/10.1037/dev0001639>
- Mayer, J. D., & Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? In P. Salovey & D. J. Sluyter (Eds.), *Emotional development and emotional intelligence: Educational implications* (pp. 3–34). Basic Books. <https://psycnet.apa.org/record/1997-08644-001>
- Milojević, S., Dimitrijević, A. A., Marjanović, Z. J., & Dimitrijević, A. (2016). Bad past, gloomy future: The trait emotional intelligence profile of juvenile offenders. *Personality and Individual Differences, 94*, 295–298. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.01.040>
- Miyake, A., Friedman, N. P., Emerson, M. J., Witzki, A. H., Howerter, A., & Wager, T. D. (2000). The unity and diversity of executive functions and their contributions to complex „frontal lobe” tasks: A latent variable analysis. *Cognitive psychology, 41*(1), 49–100. <https://doi.org/10.1006/cogp.1999.0734>
- Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review, 100*(4), 674–701. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.100.4.674>
- Newman, J. P., Curtin, J. J., Bertsch, J. D., & Baskin-Sommers, A. R. (2010). Attention moderates the fearlessness of psychopathic offenders. *Biological Psychiatry, 67*(1), 66–70. <https://doi.org/10.1016/j.biopsych.2009.07.035>
- Nisar, M., Ullah, S., Ali, M., & Alam, S. (2015). Juvenile delinquency: The Influence of family, peer and economic factors on juvenile delinquents. *Applied Science Reports, 9*(1), 37–48.
- Pang, C., Li, W., Zhou, Y., Gao, T., & Han, S. (2023). Are women more empathetic than men? Questionnaire and EEG estimations of sex/gender differences in empathic ability. *Social Cognitive and Affective Neuroscience, 18*(1), nsad008. <https://doi.org/10.1093/scan/nsad008>
- Pardini, D. A., Lochman, J. E., & Powell, N. (2007). The development of callous-unemotional traits and antisocial behavior in children: Are there shared and/or unique predictors? *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 36*, 319–333. <https://doi.org/10.1080/15374410701444215>
- Pihet, S., Combremont, M., Suter, M., & Stephan, P. (2012). Cognitive and emotional deficits associated with minor and serious delinquency in high-risk adolescents. *Psychiatry, Psychology and Law, 19*(3), 427–438. <https://doi.org/10.1080/13218719.2011.598634>
- Rueckert, L., & Naybar, N. (2008). Gender differences in empathy: The role of the right hemisphere. *Brain and Cognition, 67*, 162–167. <https://doi.org/10.1016/j.bandc.2008.01.002>

- Sato, W., Uono, S., Matsuura, N., & Toichi, M. (2009). Misrecognition of facial expressions in delinquents. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 3(1), 1–7. <https://doi.org/10.1186/1753-2000-3-27>
- Smit, P., & Harrendorf, S. (2010). Responses of the criminal justice system. *HEUNI*, 87.
- Smyth, B. P., Kelly, A., & Cox, G. (2011). Decline in age of drinking onset in Ireland, gender and per capita alcohol consumption. *Alcohol and Alcoholism*, 46(4), 478–484. <https://doi.org/10.1093/alcalc/agr047>
- Spruit, A., Schalkwijk, F., Van Vugt, E., & Stams, G. J. (2016). The relation between self-conscious emotions and delinquency: A meta-analysis. *Aggression and violent behavior*, 28, 12–20. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2016.03.009>
- Sumithra, M. M., & Komalavalli, S. (2022). An Analysis On Emotional Intelligence And Mental Health Of Juvenile Delinquents. *Journal of Positive School Psychology*, 3575–3580.
- Thomas, L. A., De Bellis, M. D., Graham, R., & LaBar, K. S. (2007). Development of emotional facial recognition in late childhood and adolescence. *Developmental Science*, 10(5), 547–558. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7687.2007.00614.x>
- Tittle, C. R., Ward, D. A., & Grasmick, H. G. (2003). Self-control and crime/deviance: Cognitive vs. behavioral measures. *Journal of Quantitative Criminology*, 19, 333–365. <https://doi.org/10.1023/B:JOQC.0000005439.45614.24>
- Türel, M. T., Arslan, H., & Çetinöz, E. (2024). Comparison of Executive Functions in Offenders and Non-Offenders: A Meta-Analysis. *OPUS Journal of Society Research*, 21(1), 44–60. <https://doi.org/10.26466/opusjr.1400525>
- Individual Risk and Protective Factors (From Child Delinquents: Development, Intervention, and Service Needs, P 137-164, 2001, Rolf Loeber and David P. Farrington, eds. – NCJ-207774). Office of Justice Programs. <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/individual-risk-and-protective-factors-child-delinquents>
- Ullman, R., Lereya, S. T., Glendinnin, F., Deighton, J., Labno, A., Liverpool, S., & Edbrooke-Childs, J. (2024). Constructs associated with youth crime and violence amongst 6–18 year olds: A systematic review of systematic reviews. *Aggression and Violent Behavior*, 75, 101906. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2023.101906>
- Wan, Y. T. Y. (2012). *Cognitive and emotional determinants of delinquent behaviour* (graduation thesis). City University of Hong Kong. <http://dspace.cityu.edu.hk/handle/2031/6831>
- Wolf, R. C., Warren, C. M., Carpenter, R. W., Zeier, J. D., Baskin-Sommers, A. R., & Newman, J. P. (2012). Reduced Susceptibility to the Attentional Blink in Psychopathic offenders: Implications for the Attention Bottleneck Hypothesis. *Neuropsychology*, 26(1), 102–109. <https://doi.org/10.1037/a0026000>

Emotional processes in juvenile delinquents: Criminological implications *

Svetlana Pavlović

Institute of Criminological and Sociological Research, Belgrade, Serbia

Juvenile delinquency represents a serious societal issue, and this paper focuses on the emotional aspects associated with it. Juvenile offences are estimated to constitute 7% of total criminal acts worldwide, with significant social consequences. Delinquents often come from dysfunctional families, abuse psychoactive substances, and experience psychiatric disorders, highlighting the complexity of this problem. The paper's emphasis is on the emotional processes underlying delinquency, starting with emotional intelligence (EI). Research indicates a connection between low EI and juvenile delinquency, highlighting the role of emotion recognition and emotional regulation in this context. Various forms of delinquency may be linked to different aspects of emotional regulation, particularly impulsivity. The paper also considers psychopathy as a prominent personality characteristic closely related to juvenile delinquency, exploring the emotions that describe psychopathy. Factors such as manipulateness, low empathy, and impulsivity are often present in juveniles with psychopathic traits. Additionally, in this paper, we are interested in Callous-Unemotional (CU) Traits. The CU model is applied to describe the psychopathic tendencies of children and adolescents. The connection between emotions and cognition in the context of juvenile delinquency is illustrated through findings that discuss two dimensions of empathy: affective and cognitive, as well as the role of executive functions in delinquent behaviors. Finally, the importance of research seeking to explain the link between emotions and cognition is emphasized, particularly in the context of understanding personality traits responsible for such behaviors, such as psychopathy.

KEYWORDS: juvenile delinquency / emotions / emotional intelligence / psychopathy / executive functions

PRIMLJENO: 1.2.2024. godine

REVIDIRANO: 14.5.2024. godine

PRIHVAĆENO: 21.6.2024. godine

---

* Predloženo citiranje: Pavlović, S. (2024). Emocionalni procesi kod maloletnih delinkvenata: Kriminološke implikacije. *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, 43(1–2), 77–94. <https://doi.org/10.47152/ziksi2024014>

©2024 by authors

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0).